

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 16. septembra 1863. ~

Gospodarske stvari.

Gospodarske skušnje.

* Čmu mavec ali gips? Dosti je gospodarjev, ki od mavca ne vejo družega, kakor da se deteljša ž njim „gipsajo“. Al mavec ali gips je še za kaj družega. Prašajmo le Švicarje, pa nam bojo povedali, da jim je na gnoji zatega denarja vreden. Švicarji ga po gnojniščih sipljejo in tako varujejo, da amonijak, to je, smrad, ki je bistvo gnoja, ne izpuhti iz njega. Gnojnišča napravljajo Švicarji večidel na severni strani, pod senčnatimi drevesi, da gnoj tako naglo ne segnjije in strohni in ogelnokisli amonijak iz njega ne izpuhti; zato pa posipljejo gnoj že tudi v hlevih pogostoma z mavcem, pa ga potem na kup nakidajo, tako, da napravijo eno lego gnoja, na-nj pa eno mavca in tako zaporedoma lega za lego do vrha gnojnega kupa. Gnoj z mavcem že v hlevih potresati, pravi Švicar, da je kaj koristno opravilo, po katerem se zrak čisti v hlevih, kar je za živino posebno zato dobro, da zdrava ostane. Skušnje gipsanega ali negipsanega gnoja so natanko pokazale, kaj gipsani gnoj zdá memo negipsanega. Pa tudi gnojnico potresajo Švicarji prav pogostoma z gipsom, ki varuje, da se smrad (amonijak) iz lužnice ne izkadí. Umni gnoj napravljajo iz plevéla, pesnega perja, scavnice itd. Če se Švicar s tako napravo gnoja nekako baha, ima prav, zakaj tak gnoj je mastan in tečen, tako da en voz tako napravljenega gnoja je več vreden kakor našega navadnega 6 voz. Neki vinogradnik v Montreau-u je ponosno kazal na kup tako napravljenega gnoja, rekši: „Evo! to je moja zlata ruda!“ — Gospodarji! kar je sol za živino, je gips za gnoj. Gips pa je dober kup; z enim centom izhajate dolgo; imejte ga tedaj zmiraj pri hiši, da potresate gnoj.

0 goveji kugi na dalje.

Iz Kostela od Fare v Kočevji 6. sept. — Pisal sem „Novicam“ danes osem dni, kako se je kuga v našo kostelsko faro zavlekla. Takrat nam je bila še le sedem goved pobrala, a zdaj jih je že 17 globoko v zemljo zakopanih. To je gotovo hud udarec za malo, ubožno selo Pirče, ktero šteje le kakih 40 govejih repov. — Unstran Kolpe pri naših hrvaških sosedih ni bilo, potem ko so ona dva kužna vola zakopali, in hleve kakor je treba, osnažili, dolgo nič več glasa od kuge; že smo mislili, da se ne bode več dalje širila, kar se je naenkrat spet pokazala. Včeraj so ubili na Brodu eno kravo, in danes je slišati, da jih je iznova zopet pet obolelo in to ne vse v enem, ampak v treh selih. Zares pomilovanja vredni so Kostelci ali še bolj pomilovanja vredni bi bili naši hrvaški sosedje, ako bi se

pri njih kuga razširila in razsajati začela. Unstran Kolpe namreč so Delnice, Mrkopalj, Lokve — jako velike sela, ki imajo goved na tisoče. Vse njihovo imenje in premoženje obstoji, bi rekel, le v blagu (govedih). Kaj bi bilo, za Boga svetega! ako se kuga po teh velikih selih razpase? Oj, da bi ljudje povsod tako pametni bili, da bi vale od začetka na znanje dali, kakor hitro kako znamnje bolezni na živini svoji zapazijo, da jih ne bi še le žalostna skušnja, kakor naše Pirčane, izučila, da je bolje od začetka nekoliko sumljivih goved odločenih držati, naj bo to delo še tako težavno in zoperno, da je tudi bolj sumljive goveda precej ubiti, kakor jih potem trikrat ali petkrat toliko izgubiti. Kadar se enkrat kuga po selu razpase, ne pomaga nič več vpitje: „oj moja liska! oj moja ruska!“ potlej ne pomaga ne jok ne stok; iz hleva na morišče gré ali se pelje govedo za govedom. Da se je pri Pirčah tako godilo, so si največ krivi Pirčanje sami, ker niso vedili ne verovali, kolika pošast da je kuga, ako se v klici ne zatare; vendar moramo tudi pritrditi, da se ne bi v Pirčah kuga nikdar tako vgnjezdila, da se niso oni kužni ovni, od katerih se ni vedilo, da so taki, z drugo živino skupaj pasli, kajti pri Pirčah sta samo dva gospodarja, ki nimata še kuge v svojih hlevih, in ravno ta dva sta imela svojo živino one dni, ko so kužni ovni z drugo živino na paši bili, domá v hlevih zaprto. Tudi je Pirčane to motilo, da je od začetka dvoje bolnih goved prebolelo; al to menda ni bila prava kuga, ampak kaka druga bolezen, ker skušnja uči, da izmed 100 zares kužnih živinčet jih izprva komaj pet preboli.

Natoroznanske stvari.

0 vtrinkih.

Spisal Ogrinc Viljem.

Vtrinki so toge, vžgane trupla. Nekteri izgoré, ko leté na zemljo, nekteri pa padejo na tla, kamor jih vleče peza. Kepler. ¹⁾

Neko res čudno novico prinesli so nam letos časniki. Ker pa ravno hočem govoriti o vtrinkih in enacih prikaznih, menda se bode marsikdo spomnil, da je bral o velicem kamnu, ki je padel na otok Jamaiko, o katerem je tudi „Naprej“ precej veliko naznanil. Al takošen kamen ni še nikoli padel na zemljo, pa tudi ne bode; tudi nisem zarad njega prijel za peró, temuč zarad vtrinkov, ki sem jih vidil na sv. Lavrenca dan, 8. do

¹⁾ Stellae cadentes sunt materia viscida inflammata. Earum aliquae inter cadendum absumuntur, aliquae vero in terram cadunt, pondere suo tractae.

Kepler Epitome Astronomiae Copernicanae. Tom. I. p. 80.